

DRAGO ROKSANDIĆ: BEOGRADSKI DANI I DRUŽENJA

Dragu Roksandića sam upoznala sredinom 1970-ih godina na Filozofskom fakultetu u Beogradu, na Okruglom stolu koji je organizovao pokojni profesor Andrej Mitrović. Bilo je to negde tokom školske 1975./1976. godine kada je taj serkl, koji će posle postati čuven, počeo sa okupljanjem. Stara profesorova zamisao da njegovi studenti, postdiplomci i doktoranti sede zajedno za tzv. okruglim stolom sa profesorima, ravnopravno razgovaraju, diskutuju, plasiraju ideje i sl. se ostvarila. Od nas studenata iz moje generacije, na Okrugli sto su dolazili Dragan Opsenica, posle ugledni arhivista Arhiva Srpske akademije nauka, zatim Nikola Marković koji je napravio finu karijeru u Univerzitetskoj biblioteci „Svetozar Marković“ kao jedan od uglednih rukovodioca, pa Milan Ristović, potonji saradnik Instituta za savremenu istoriju i od 1990. docent i profesor na Katedri za opštu istoriju novog veka na Filozofskom fakultetu u Beogradu, upravo kod profesora Andreja Mitrovića. Svi su ostvarili najviše akademske karijere. Tokom oko trideset godina trajanja tog okruglog stola, tu sam upoznala, mogu slobodno da kažem, istoričarsku elitu Beograda, Srbije, nekadašnje Jugoslavije, Evrope (posebno Nemačke gde je profesor Mitrović bio izuzetno cenjen) i sveta. Bilo je mnogo izuzetnih gostovanja, ali meni je u posebnom sećanju ostalo gostovanje profesora Renea Lovrenčića i gospodina Ivana Vaneta Ivanovića iz Londona. Bili su to fantastični intelektualni doživljaji. Drago Roksandić je na svoj način, sa onim karakterističnim diskursom, više polemičkim nego kritičkim, bio vrlo primetan.

Kada smo ga upoznali on je već bio diplomirao studije istorije na našem fakultetu koje je upisao školske 1971./1972. Tokom druženja shvatili smo da je on došao u Beograd kao omladinski funkcioner u Savezu komunista Jugoslavije, nešto kao republički kadar na saveznu funkciju, da li nešto ranije ili te godine. On je odmah posle studija bio viđen za asistenta kod profesora Vasilija Krestića kod koga je bio upisao i postdiplomske studije. Njegov dolazak se bio odužio i praktično je trajao skoro tri godine. No profesor Krestić je bio uporan u želji da mu baš on bude asistent i uspeo je u tome i pored izvesnih otpora na samom Odeljenju za istoriju. Drago je za to vreme radio kao jedan od urednika u časopisu *Marksizam u svetu*, čija se redakcija nalazila u zgradi na tadašnjem Trgu Marksa i Engelsa (1992. preimenovan u Trg Nikole Pašića kojom prilikom je baš profesor Krestić držao svečani govor). Tu je radio sa mojim rođakom Aljošom Mimica, koji je takođe uskoro (1979.) prešao na Odeljenje za sociologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, gde je postao asistent kod profesora Veljka Koraća.¹

Kada je postao asistent kod profesora Krestića, on je bio veoma posvećen, veoma angažovan i požrtvovan, sa autentičnim smislom za profesorski rad. Oko njega su počeli da se okupljaju studenti i postdiplomci, mnogo više nego pre na tom predmetu iz Nacionalne istorije u novom veku (i to svih jugoslovenskih nacionalnih istorija). Profesor Krestić nekako

¹ Sreten Vujović, „Protiv straha i mržnje (In memoriam Aljoša Mimica 1948-1911)“, *Vreme* (Beograd), br. 1062, 12. 5. 2011.

nije pokazivao mnogo volje i smisla za rad sa studentima, premda je uvek hteo da pomogne i podrži ljude kada su imali neki problem. Tu sam negde u to vreme kao postdiplomac upoznala i Branku Prpa-Jovanović, koja je nešto docnije takođe postala postdiplomac kod profesora Krestića, kod koga je radila i diplomski rad. Od studenata tu je bilo nekoliko sjajnih ljudi sa kojima sam posle tokom cele karijere bila u divnim kolegijalnim i prijateljskim odnosima. Bili su tu Bojana Katić, koja je bila poreklom iz zapadne Slavonije, Milan Koljanin koji je bio poreklom sa Banije, oboje vrlo fini istoričari sa zavidnom naučnom karijerom, zatim dragi Dušan Bataković koga više nema, koji je izgradio jednu finu i otmenu naučnu i diplomatsku karijeru i bio višegodišnji direktor Balkanološkog instituta SANU-a.² U tom krugu je bio i Dušan Korać, sin i bratanac Vojislava i Veljka Koraća, profesora sa Odeljenja za istoriju umetnosti i Odeljenja za sociologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, budući vizantolog koji je prešao da živi u Sjedinjene Američke Države. Bilo je tu puno sedenja na Fakultetu, po okolnim kafeima i restoranima, kućnih sedeljki, fantastičnih izleta koje pamtim najviše, i naravno puno priče o istoriji. Drago je magistrirao na filozofskom fakultetu u Beogradu 1980., u sjajnim okolnostima hvalospeva profesora Slavka Gavrilovića iz Novog Sada, i to je bio povod sjajnom druženju svih nas, kome se pridružila i moja velika prijateljica iz mladosti, profesor Pravnog fakulteta u Beogradu, Olga Popović Obradović, koje takođe više nema među nama.

Hvale vredan poduhvat, u kome sam imala zadovoljstvo da učestvujem sa kolegom Dragom Roksandićem, bio je naučni skup *Glina 1284 – 1944 – 1984* koji se održao 6. – 8. oktobra 1984. godine, mada je zbornik studija na preko šesto strana velikog formata izašao tek 1988. pod naslovom *Glina. Glinski kraj kroz stoljeća*. U tom izvanrednom zborniku, velikom spomeniku o kraju iz koga je potekla porodica Drage Roksandića, tekstove su objavili i moje kolege i prijatelji Mile Bjelajac i Milan Koljanin, obojica poreklom iz tog kraja. Danas, kada u Glini i glinskom kraju nema više srpske zajednice, značaj ovog zbornika je enormno svedočanstvo njihovog opstojanja na tom prostoru kroz stoleća.

Sa nespokojem pamtim skup u Neumu u februaru 1985. godine, na kome su učestvovali mnogi istoričari iz glavnih obrazovnih i istraživačkih centara nekadašnje jugoslovenske države. Sećam se sa nostalgijom razgovora sa profesorkom Mirjanom Gross u holu hotela u kom smo bili smešteni. Tokom skupa je došlo do sukoba između Drage i profesora Vasilija Krestića, premda moram da priznam da to meni tada nije izgledalo kao nešto veliko, što bi moglo da izazove razdor između profesora i asistenta. Drago je nekom čudnom aberacijom historiografskog doprinosa profesora Krestića ovoga uvredio, bar je to tako izgledalo. Ja lično sam prisustvovala i provokativnijim iskazima Drage Roksandića. Međutim, posle je to označeno kao početak njihovog sukoba, koji se završio prvo povlačenjem Draginog doktorata sa Filozofskog fakulteta u Beogradu 1986. pa nekoliko godina kasnije odbranom istoga na Zagrebačkom sveučilištu. To je bila situacija u kojoj se sukob sa profesorom Krestićem već značajno uvećao. Docnije je profesor Krestić uvek, i javno i privatno, o tome govorio kao o ličnom sukobu, nepoštovanju i sl. On je nekako tokom prekidanja radnog odnosa na FF u Beogradu zasnivao radni odnos na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bar je meni to tako izgledalo.

² Gordana Krivokapić Jović, „In memoriam. Profesor dr Dušan Bataković, istoričar i diplomata (1956-2016)“, *Tokovi istorije*, 3, 2017, 173-179.

Naše druženje se tu negde prekinulo, a onda su došle nesrećne ratne godine i Dragu nisam videla nekih desetak godine, do negde posle 2000. No to je već bilo neko sasvim drugo vreme, druge okolnosti, sve je bilo drugačije. Isto je ostalo samo bavljenje naukom kojoj smo bili uvek posvećeni, i povodom toga smo u više navrata sjajno saradivali.